

KESKKONNAMINISTEERIUM

EESTI METSANDUSE ARENGUKAVA AASTANI 2010 VAHEHINDAMINE

**Autorid: RMK konsultatsioonid
Keskkonnaministeerium**

**Tallinn
2008**

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1. Metoodika.....	4
2. Olukorra analüüs ja hinnang püstitatud strateegiatele ja kavandatud tegevustele.....	6
2.1 Metsamaa suurus ja maa omandisuhted.....	6
2.1.1 Olukorra analüüs.....	6
2.1.2 Hinnang püstitatud strateegiatele ja selle elluviimiseks kavandatud tegevustele.....	7
2.2 Metsa majandamine.....	8
2.2.1 Olukorra analüüs.....	8
2.2.2 Hinnang püstitatud strateegiatele ja selle elluviimiseks kavandatud tegevustele.....	12
2.3. Ökosüsteemide kaitse.....	14
2.3.1 Olukorra analüüs.....	14
2.3.2 Hinnang püstitatud strateegiatele ja selle elluviimiseks kavandatud tegevustele.....	15
2.4 Riiklikud institutsioonid.....	17
2.4.1 Olukorra analüüs.....	17
2.4.2 Hinnang püstitatud strateegiatele ja selle elluviimiseks kavandatud tegevustele.....	18
2.5 Riigi toetus erametsandusele.....	20
2.5.1 Olukorra analüüs.....	20
2.5.2 Hinnang püstitatud strateegiatele ja selle elluviimiseks kavandatud tegevustele.....	21
2.6 Riigimetsa majandamise eesmärkide püstitamine.....	22
2.6.1 Olukorra analüüs.....	22
2.6.2 Hinnang püstitatud strateegiatele ja selle elluviimiseks kavandatud tegevustele.....	23
2.7 Metsa- ja puidutööstus.....	24
2.7.1 Olukorra analüüs.....	24
2.7.2 Hinnang püstitatud strateegiatele ja selle elluviimiseks kavandatud tegevustele.....	25
2.8 Metsakasutuse mitmekesistamine.....	26
2.8.1 Olukorra kirjeldus.....	26
2.8.2 Hinnang püstitatud strateegiatele ja selle elluviimiseks kavandatud tegevustele.....	27
2.9 Metsateadus ja –haridus, avalikkuse teavitamine metsast.....	28
2.9.1 Olukorra kirjeldus.....	28
3. Kokkuvõte.....	30

Sissejuhatus

Metsanduse arengukava aastani 2010 kiideti Riigikogu poolt heaks 2002 aastal. Nimetatud arengukavas kirjeldati metsanduse lähteolukord, valdkonna strateegilised eesmärgid, tegevused ja eeldatav eelarve (kogumahus 360 mln EEK). Pärast arengukava vastuvõtmist on muutunud ja muutumas nii valdkonnaga tihedalt seotud strateegiline kui õiguslik raamistik. Eelnevaga seoses väärivad märkimist järgmised dokumendid:

- Vabariigi Valitsuse määrus nr 302 “Strateegiliste arengukavade liigid ning nende koostamise, täiendamise, elluviimise, hindamise ja aruandluse kord” (2005);
- Eesti säästva arengu riiklik strateegia *Säästev Eesti 21* (2005);
- Eesti Keskkonnastrateegia aastani 2030;
- Eesti Keskkonnategevuskava aastateks 2007-2013;
- Eesti maaelu arengukava 2007-2013;
- Biomassi ja bioenergia kasutamise edendamise arengukava aastateks 2007–2013;
- Metsa mitmekülgse kasutamise tegevuskava 2006 – 2010;
- Metsasektori kommunikatsioonistrateegia aastateks 2006 – 2008;
- Pan-Euroopa metsade kaitse protsessi resolutsioonid;
- ENA-FLEG St. Peterburi deklaratsioon illegaalse puidukaubanduse ja ebaseadusliku metsaraie vastu võitlemiseks (2005);
- EL biokütuste tegevuskava (2006);
- Euroopa Komisjoni metsanduse tegevuskava 2006

Keskkonnaministeeriumi poolt on algatatud Jahinduse arengukava aastani 2013 koostamine. Eesti Erametsaliidu eestvedamisel on koostatud Eesti Erametsanduse arengukava 2006 - 2009. Muutunud on metsandust puudutav seadusandlus (Riigikogus on vastu võetud uus metsaseadus, jõustunud 01.01.2007), paljud negatiivsed või ohu märke omavad protsessid (nt ebaseaduslik metsaraie, raiete kiire kasv) on pidurdunud või oluliselt vähenenud. Sellises situatsioonis on otstarbekas viia läbi metsanduse arengukava vahehindamine, et saada olulist taustainformatsiooni järgmise perioodi metsanduse arengukava koostamiseks.

Arengukava vahehindamise põhieesmärgiks on hinnata kavandatud tegevuste elluviimise ulatust ja selle mõju metsanduse arengule (püstitatud eesmärkide täitmisele).

1. Metoodika

Olukorra analüüs viidi läbi Keskkonnaministeeriumi ja Riigimetsa Majandamise Keskuse Konsultatsioonide poolt, kaasati eelkõige järgmisi metsandusega seotud huvirühmi:

- Eesti Metsaselts
- Eesti Erametsaliit
- Eesti Metsatööstuse Liit
- Eestimaa Looduse Fond
- Metsakaitse- ja Metsauuenduskeskus
- Eesti Maaülikool
- Keskkonnaministeeriumi Keskkonnateenistused

Koostati ülevaade metsanduse olukorrast erinevate arengukava peatükkide lõikes, huvirühmadelt küsiti hinnangud arengukava täitmise (sh eesmärkide saavutamise) ja uute probleemide osas, võttes aluseks Maaelu arengukava koostamise käigus koostatud SWOT-i, täpsustati selle metsanduse osa. Koos olukorra analüüsiga anti hinnang püstitatud strateegiate täitmisele ja kavandatud tegevuste elluviimise ulatusele ja eelarve täitmisele.

Olemasolevate tegevuste täitmise hindamisel ja muude kavandatud tegevuste ülevaatamisel arvestati uusi strateegilisi algatusi¹, sissejuhatuses nimetatud dokumente, aga samuti valdkonnasiseseid arengukavasid (jahindus, erametsandus). Tegevuste rahastamisel lähtuti riigi eelarvestrateegiast aastateks 2007-2010² ja olemasolevast hinnatasemest.

Arengukava vahehindamise tulemusi ja uuendustepanekuid tutvustatakse huvirühmadele ja avalikkusele RMK kodulehekülje www.rmk.ee kaudu. Vahehindamise tutvustus huvirühmadele toimus 18. aprillil 2007 Pedase hotellis.

MAK vahehindamise avalikustamisest võtsid osa Metsakaitse- ja Metsauuenduskeskuse, Eesti Erametsaliidu, Riigimetsa Majandamise Keskuse, Eesti Metsatööstuse Liidu, Eestimaa Looduse Fondi ja Keskkonnaministeeriumi esindajad.

¹ St. Peterburi deklaratsioon - www.illegal-logging.info

EU Forest Action Plan http://europa.eu.int/comm/agriculture/fore/action_plan/index_en.htm

EU Forestry Strategy http://europa.eu.int/comm/agriculture/fore/index_en.htm

EU Biomass Action Plan

http://europa.eu.int/comm/energy/res/biomass_action_plan/index_en.htm

² <http://www.fin.ee/res2007>

Tabel 1.1. Kasutatavad lühendid

Lühend	Seletus
EAFRD	Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfond
EEML	Eesti Erametsaliit
EKmkL	Eesti Koolimetskondade Liit
EL	Euroopa Liit
EMK	Erametsakeskus
ELF	Eestimaa Looduse Fond
EMTL	Eesti Metsatööstuse Liit
EMÜ	Eesti Maaülikool, end EPMÜ e. Eesti Põllumajandusülikool
ERDF	Euroopa Regionaalarengu fond
GIS	Geinfosüsteem
KIK KP	Keskkonnainvesteeringute Keskuse keskkonnaprogramm
KKI	Keskkonnainspektsioon
KKM	Keskkonnaministeerium
KKT	Keskkonnaministeeriumi Keskkonnateenistus
MAK	Maaelu arengukava
MMK	Metsakaiste- ja Metsauenduskeskus
PRIA	Põllumajanduse Registrate- ja Informatsiooni Amet
RMK	Riigimetsa Majandamise Keskus
SF	Euroopa Liidu struktuurifondid
SMI	Statistiline Metsainventeerimine
VEP	Vääriselupaik

2. Olukorra analüüs ja hinnang püstitatud strateegiatele ja kavandatud tegevustele

2.1 Metsamaa suurus ja maa omandisuhted

2.1.1 Olukorra analüüs

Eestis oli metsamaa pindala³ 2 251 900 ha moodustades 51,5 % maismaast (ilma Peipsi järveta). Riigimets⁴ moodustab sellest 39,3 %, millest üle 90% majandab RMK. Erametsa pindala on 987 500 ha⁵, millest 76 % on füüsiliste isikute ja 24 % juriidiliste isikute omanduses.

Riigi maakatastris oli 31.08.2007.a seisuga registreeritud 546 828 katastriüksust pindalaga 3 742 972,5 ha, mis moodustab 82,8% Eesti Vabariigi haldusterritooriumist (4 522 763 ha, koos Peipsi järve Eestile kuuluva osaga).

Maakatastris registreeritud maa jaotumine omandivormide lõikes seisuga 31.08.2007.a :

Eraomandis olev maa	65%
Riigi omandis olev maa	34,4%
Munitsipaalomandis olev maa	0,6%

Katastris registreeritud maa jaotumine maareformi valdkondade lõikes on järgmine:

1. tagastatud maa 1 477 432,5 ha (ehk 39,5% kogu maakatastris registreeritud maast);
2. ostueesõigusega erastatud maa 617 753,6 ha (ehk 16,5% kogu maakatastris registreeritud maast);
3. enampakkumisega erastatud maa 89 992,2 ha (ehk 2,4% kogu maakatastris registreeritud maast);
4. põllumajandusmaa erastamine põllumajandustootjatele 145 809,0 ha (ehk 3,9% kogu maakatastris registreeritud maast);
5. metsamaa erastamine metsa- ja põllumajandusega tegelejatele 101 138,2 ha (ehk 2,7% kogu maakatastris registreeritud maast);
6. munitsipaalomandisse antud maa 21 164,4 ha (ehk 0,6% kogu maakatastris registreeritud maast, kusjuures ca 14% nimetatud maast on katastris registreeritud käesoleval aastal);
7. riigi omandisse jäetud maa 1 289 638,6 ha (ehk 34,4% kogu maakatastris registreeritud maast);

Katastris registreeritud riigi omandis oleva maa (kokku 1 289 639 ha) jaotumine kasutusala alusel:

1. riigimetsamaa 1 038 917 ha (tulenevalt katastriandmete pidevast täpsustumisest (eelkõige kõlvikuline jaotus) väheneb riigimetsamaa pindala tulevikus mõnevõrra);
2. riigi maareserv 43 514 ha (sellest metsamaa 32 451 ha, põllumajandusmaa 5 818 ha, muu maa 5 245 ha);
3. mäetööstusmaana rendile antud 37 934 ha;
4. riigi maanteed, raudteed, haridus- ja sotsiaalasutuste maa ning riigikaitsemaa 135 109 ha;
5. Maareformi seaduse alusel kasutusvaldusega koormatud põllumajandusmaa 34 165 ha.

³ SMI 2006

⁴ Sh munitsipaal mets

⁵ SMI 2006

Metsamaa pindala on viimastel aegadel pidevalt kasvanud, 2000. aastast kuni 2005. aastani on metsamaa pindala suurenenud SMI järgi 14 800 ha. Mahajäetud põllumajandusmaa pindala on hinnanguliselt 400 000 ha⁶. 2005. ja 2006. aastal kokku metsastati PRIA toetustega 3 040 ha põllumajanduslikke kõlvikuid⁷.

2.1.2 Hinnang püstitatud strateegiatele ja selle elluviimiseks kavandatud tegevustele

- Metsamaa pindala pole vähenenud ja on alustatud põllumajanduslikust kasutusest kõrvale jäänud kõlvikute metsastamise toetamist EL struktuurifondide vahenditega.
- Riigimetsa ei ole võõrandatud. Seadusandlusega on tagatud, et erastamisele ei kuulu 1940. aasta 23. juulini riigile kuulunud ja käesolevaks ajaks metsaga kaetud alad.
- Jätkuvalt riigi omandis olevaid metsi on majandatud osaliselt. Nende metsade baasil on toimunud looduskaitsealsetelt väärtuslike alade vahetamine erametsadega. Alates 2007. aastast lõpetati looduskaitsealsetelt väärtuslike maade vahetamise võimalus, mis asendati ostu ja müügi võimalustega.
- Pindalalisi piiranguid metsamaa erastamisel ei ole kaotatud. Samuti ei ole kehtestatud metsamaa alampiiri, millest väiksemat omandiüksuste tekkimist ei lubata.
- Metsamaade erastamisel on maakasutuse optimeerimist rakendatud minimaalselt.
- Ühismetsana majandatavate metsamaade erastamiseks pole seadusandlusega reguleerimise vajadust nähtud ja ühismetsana majandatavate metsamaade erastamist pole toimunud.

Tabel 2.1 Strateegia elluviimiseks planeeritud tegevused

Jrk nr arengukavas	Tegevus	Periood	Eeldatav eelarve 1 000 EEK	Kasutatud summad 1 000 EEK	Märkused
4.1.1.1	Põllumajanduslikust tootmisest välja jäänud ning võsastuma hakkavate alade rekonstrueerimisprogrammi väljatöötamine ning elluviimine EL eelstruktuuri ja struktuurifondide abil	2003-2010	20 000	36 800 ⁸	Kavandatud eelarve ära kasutatud Eelarvet suurendatud pärast EL toetuse selgumist 154 mln EEK ja kavas oli metsastada kuni 10 000 ha põllumajanduskõlvikuid. Metsastati 3 040 ha, kuna huvi toetuse vastu oli kesine
4.1.1.2	Jätkuvalt riigi omandis olevate metsade loodus-, kultuuriliste, muinsuskaitsealsete jt väärtuste inventeerimise läbiviimine;	2002-2006	10 000		Teostatud Natura 2000 alade ja VEP osas, läbi on viidud pilootprojekt metsandusliku pärandkultuuri inventeerimisel, edaspidi tegevus

⁶ Allikas MAK 2007 – 2013 <http://www.agri.ee/MAK>

⁷ Allikas PRIA

⁸ Seisuga 27.09.2006. Pria 2005 17,4 mln EEK; 2006 19,4 mln EEK

	määratletud väärtuste riigile jätmise korraldamine				Kultuuriministeeriumi alluvuses.
4.1.1.3	Jätkuvalt riigi omandis olevate metsade majandamise kohustuse panemine RMK-le	2002			Keskkonnaministri 27. detsembri 2006.a määrusega nr 89 „Erastamisele määratud metsa majandamise korraldaja määramine“ § 1 lõikega 1 on erastamisele määratud metsa, millele ei ole esitatud maa tagastamise või erastamise taotlust, majandamise korraldajaks kuni võõrandamiseni määratud RMK
4.1.1.4	Ühismetsa seadusandluse välja töötamine	2003-2004			Ühismetsaseadus väljatöötamata, põhimõtted osaliselt arvestatud metsaseaduse (RT I 2006, 30, 232) väljatöötamisel

2.2 Metsa majandamine

2.2.1 Olukorra analüüs

Eesti metsapoliitika järgi on metsanduse pikaajaliseks eesmärgiks säästlik, ühtlane ja järjepidev kasutus. Metsanduse arengukavas toodud optimaalse raiemahu arvutustes kasutati SMI 1999-2001 a. andmeid. Optimaalse raiemahu leidmise aluseks on metsade liigiline ja vanuseline struktuur ja raiekrriteeriumid, uuendusraiate osas eelkõige raiet lubavad vanused.

Arvutused tehti kogu Eesti metsa kohta olenemata omandivormist, arvestusest jäid välja hoiumetsad (6,4%), kaitsemetsade (16,3%) raiemahuks võeti 50% võimalikust. Leiti, et optimaalne on aastas raiuda 32,9 tuhat ha ja 10,6 miljonit tm, uuendusraieid ning 25,1 tuhat ha ja 2 miljonit tm harvendusraieid (kokku 12,6 miljonit tm). Sanitaarraiate maht on otseses sõltuvuses looduse kapriisidest, kuid keskmisena ei tohiks see olla enam kui 0,5 miljonit tm aastas. Tagamaks uue väärtusliku metsapõlvkonna teke, leiti et valgustusraieid tuleb teha vähemalt 30 tuhat ha aastas.

Uuendusraiate mahu leidmiseks kasutati Metsa korraldamise juhendis toodud langi arvutamise valemeid. Arvutatud lankide alusel määrati eksperthinnanguna “Eesti arvestuslank”, mis tagab puiduressursi optimaalse kasutamise, seda ka pikemas ajaperspektiivis. Raiutava tagavara leidmiseks kasutati puuliikide küpsete puistute hektaritagavarasid. Puistute ebahütlase vanuselise jaotuse korral on arvestuslank kompromiss ühtlase metsakasutuse ja puistute optimaalses eas raie vahel.

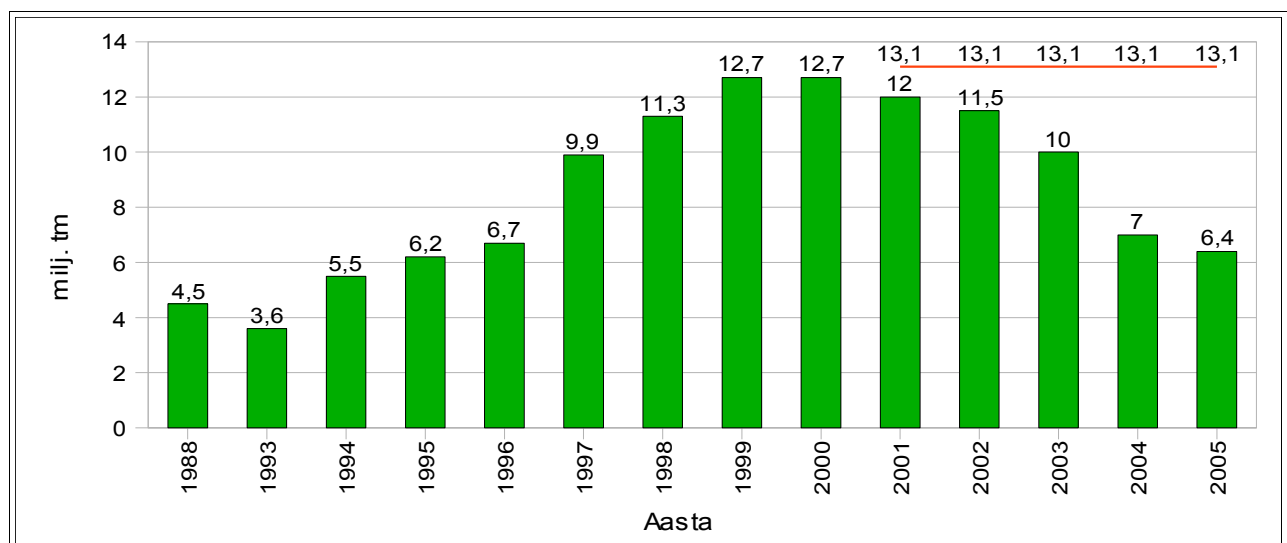
Võimaliku harvendusraiate mahu leidmiseks analüüsiti lati- ja keskealisi Ia-III boniteediklassi (männikutes ka IV boniteediklassi) keskmisest suurema täiusega puistuid (okaspuupuistutes täius vähemalt 0,75, lehtpuupuistutes 0,80). Sanitaarraiate maht määrati eksperthinnanguna, valgustusraie pindala leidmisel tugineti optimaalsele uuendusraiate pindalale ja selle puuliigilisele jagunemisele.

Lisaks raiemahule aastateks 2001-2010 prognoositi ka võimalikku uuendusraiate mahtu aastateks 2011-2040. Iga järgneva aastakümne prognoos põhineb eeldusel, et igal eelneval kümnendil tehakse raieid kavandatud mahus. Majanduslikult olulisemate puuliikide osas on suundumus männikute ja kaasikute raie suurenemisele ja kuusikute raie vähenemisele. Üldine arvestuslangi vähenemine peaks tulenema eelkõige haavikute ja hall-lepikute raie olulisest vähenemisest, kuid arvestades nende puuliikide senist raiet ei ole see tõenäoline.

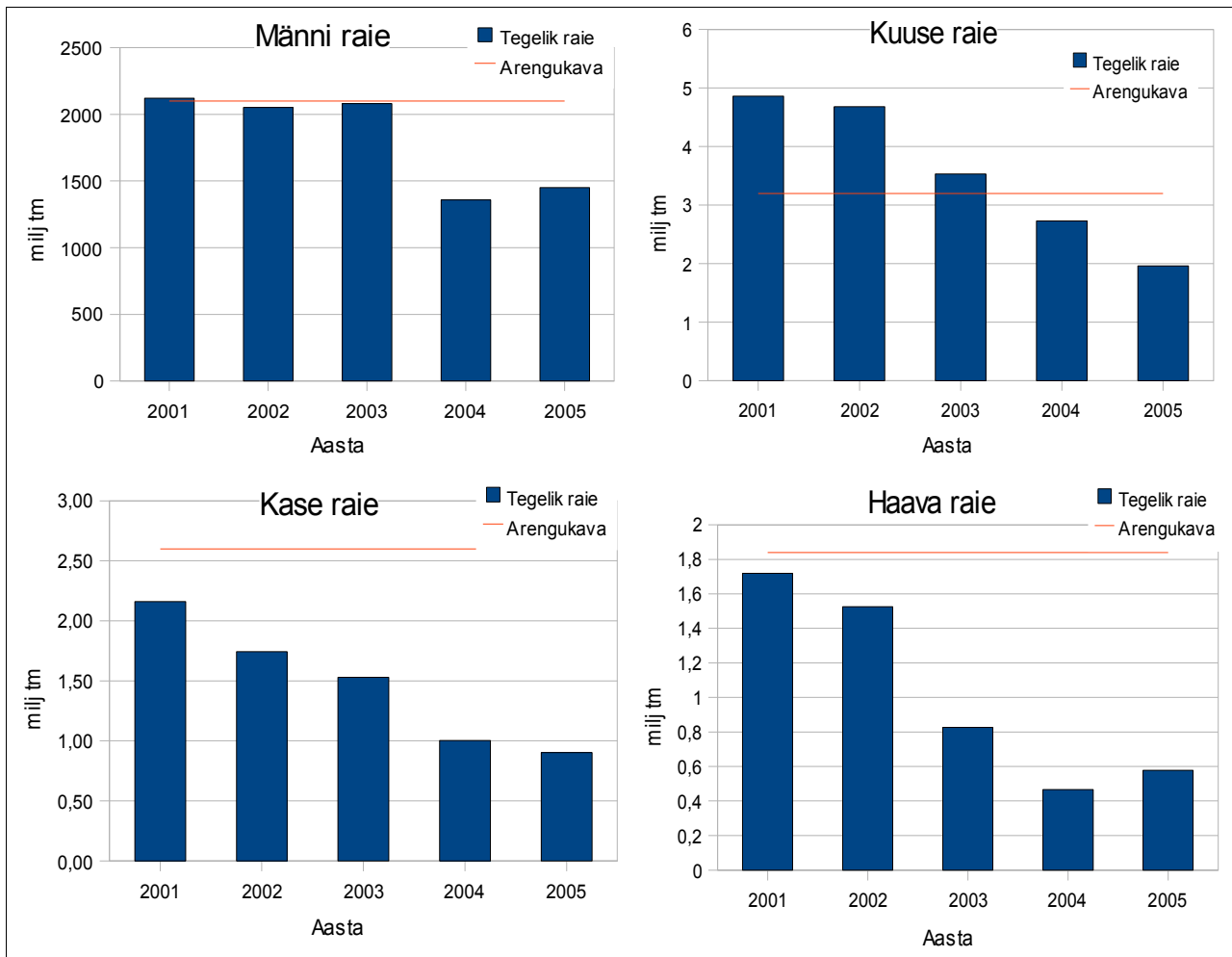
Tabel 2.2.1 Uuendusraiate arvestuslank aastateks 2001 – 2040 (kaitse- ja tulundusmets)

Enamus- puuliik	2001 - 2010		2011 - 2020		2021 - 2030		2031 - 2040	
	Pindala 1 000 tm	Tagavara milj. tm	Pindala 1 000 tm	Tagavara milj. tm	Pindala 1 000 tm	Tagavara milj. tm	Pindala 1 000 tm	Tagavara milj. tm
Mänd	4,0	1,7	4,1	1,7	5,2	2,1	5,9	2,4
Kuusk	6,1	2,1	5,2	1,8	4,6	1,5	3,8	1,2
Kask	7,8	2,2	8,6	2,4	10,6	2,8	11,0	2,9
Haab	5,5	2,2	1,8	0,7	1,3	0,5	0,7	0,3
Sanglepp	0,7	0,2	0,9	0,2	1,4	0,4	1,2	0,3
Hall-lepp	8,8	2,3	4,8	1,2	3,1	0,8	6,1	1,6
KOKKU	32,9	10,7	25,4	8,0	26,2	8,1	28,7	8,7
Okaspuu	10,1	3,8	9,3	3,5	9,8	3,6	9,7	3,6
Lehtpuu	22,8	6,9	16,1	4,5	16,4	4,5	19,0	5,1

Tegelik raiemaht on osutunud kavandatud väiksemaks (vt joonist 1 ja joonist 2), moodustades esimese viie aasta jooksul 72 % kavandatud. Kui arvestada ainult omandireformi läbinud maid, siis osutus tegelik raiemaht ligikaudu 9 % väiksemaks.

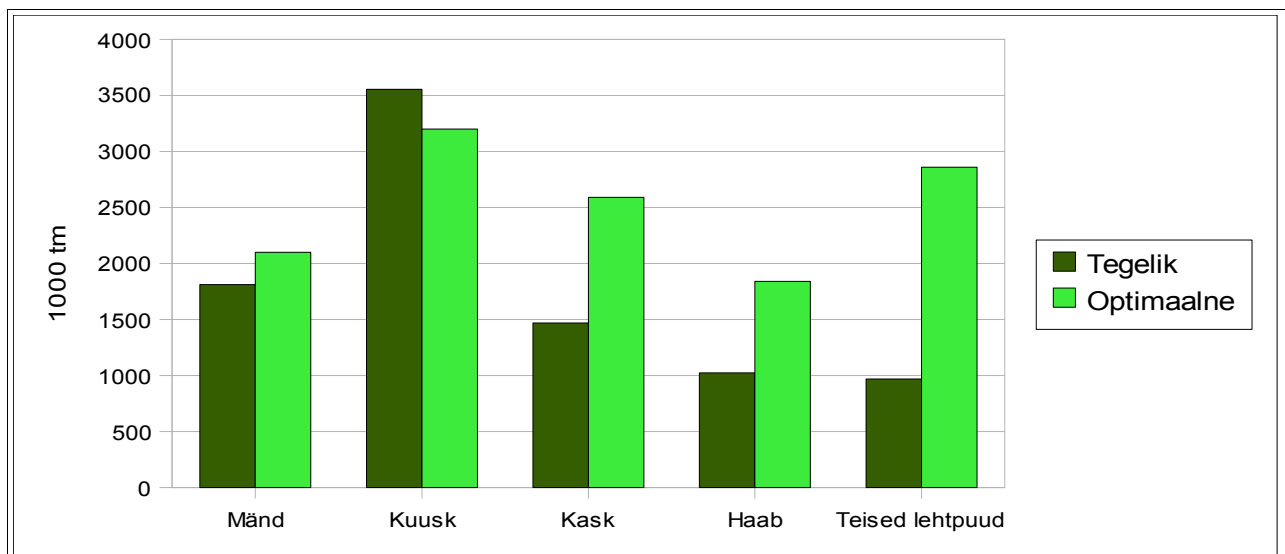

Joonis 1. Tegelik ja arengukavas sätestatud raiemahu võrdlus aastatel 2001-2005

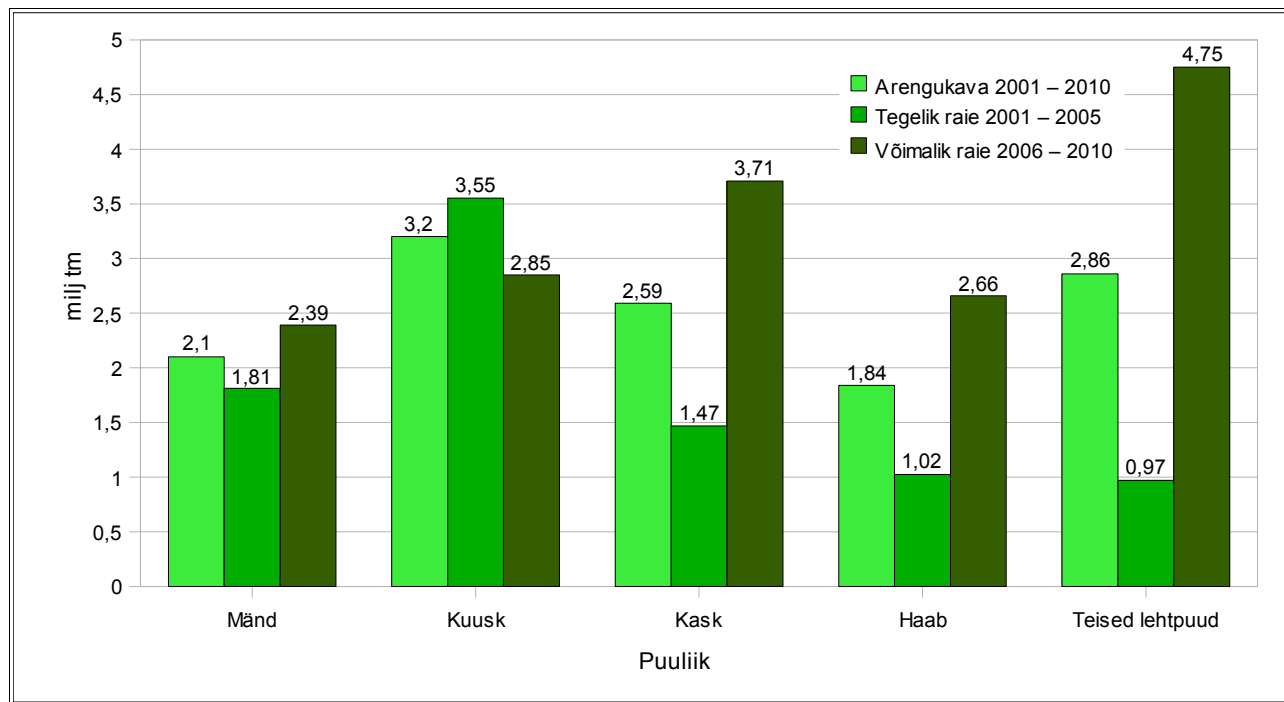
Joonis 2. Tegeliku ja arengukavas sätestatud raiemahu võrdlus aastatel 2001-2005 puuliikide lõikes

Kavandatust enam varuti kõige kallimat ja jämedamat sortimenti, palki. Odavamaid ja peenemaid sortimente varuti vähem 7-18 %, mis viitab sellele, et kavandatud raiemahust on eelkõige vähem raiutud harvendusraieid (vt joonis 3).

Joonis 3. Metsanduse arengukava ja tegelik keskmine raiemaht aastatel 2001-2005

Metsanduse arengukavas loeti optimaalseks raiuda aastas 5,3 miljonit tm (42%) okaspuid ja 7,3 miljonit tm (58%) lehtpuid. Aastatel 2001-2005 raiuti aastas keskmisena 5,37 miljonit tm (61%) okaspuid ja 3,39 miljonit tm (39%) lehtpuid. Kuuske raiuti aastas 3,55 miljonit tm ehk 111% optimaalsest. Lehtpuid alaraie on viinud raieküpse lehtpuuressursi “kuhjumiseni”. Eriti halb on hall-lepikute seisund, milledest arvestatav osa (SMI 2006 andmetel on 41 aasta vanuseid ja vanemaid puustuid 38 tuhat ha) on ületanud kriitilise vanuse ning alanud on puistute lagunemine.

Joonis 4. Optimaalne, tegelik ja võimalik raiemaht

Lehtpuid alaraie on viinud raieküpse lehtpuuressursi “kuhjumiseni”. Jooniselt 4 näeme, et soovides järgida metsanduse arengukavas toodud raiemahtu peaks aastatel 2006-2010 oluliselt suurendada lehtpuid raie. Aastatel 2006-2007 “hüpet” raiemahtudes ei toimunud, kuigi 2007 aastal mõningane raieaktiivsuse kasv ilmnis. Seega saame suure tõenäosusega väita, et lehtpuid osas jääb kogu perioodil valitsevaks alaraie, okaspuid raiemaht aga jääb ligikaudu optimaalse tasemele.

Oluliselt on vähenenud nende metsaomanike arv, kes on sunnitud elatuma puidumüügist. See on kaasa toonud raiemahtude järsu vähenemise. Paranenud on metsaõigusnormide täitmine.

Metsa kasutamist ning taastootmist toetav tulumaksuseaduse muudatus (RT I 2007, 44, 318) on tehtud füüsilisest isikust ettevõtjatele. Kuna enamik erametsaomanikest kasutavad oma metsa füüsilise isikuna (76%), siis on muudatuse mõju oluliselt piiratud.

Metsakasvatustlike tööde (noorendike hooldamine, maaparandussüsteemide hooldamine) tegemine metsaomanike poolt on ebaühtlane, kuid alates 2000. aastast pidevalt kasvanud ning olnud piisav selleks, et tagada metsade uuenemine. Väga suur probleem on ulukikahjustustega, mis on muutmas metsade uuendamise okaspuid ja kõvade lehtpuudega keeruliseks ja omanikule kulukaks. Kasvanud on ebasoodsa veerežiimi poolt tekitatud kahjud, mis valdavalt on põhjustatud amortiseerunud kuivendussüsteemide tõttu.

2.2.2 Hinnang püstitatud strateegiatele ja selle elluviimiseks kavandatud tegevustele

- Metsade uuendamisel arvestatakse metsade looduslikku uuendamist soosivate võtete rakendamist. Metsade uuenemisel väärtuslike okas- ja lehtpuudega on täna probleemiks suurenenud metskitsede ja põdrakahjustuste arv. Tagatud on heade pärilike omadustega metsauuendusmaterjali saamine taimekasvatavate poolt.
- Riik on loonud erinevate puuliikide seemnevaru ja laiendanud seemlate rajamist.
- Taimekasvatuse mahud jagunevad alljärgnevalt:
 - RMK 50%
 - AS Eesti Metsataim 30 %
 - Teised eraõiguslikud taimekasvatavad 20%
- Metsauuenduse teostuse hindamiseks korraldatakse regulaarset seiret. Metsaseaduse alusel on kehtestatud kasvukohatüübile sobivate puuliikide nimistu. Osadele kasvukohatüüpidele kehtestas uus metsaseadus tagatisraha maksmise kohustuse, mida ei ole vajaduse puudumisel rakendatud. Metsade uuendamine on tagatud läbi asendustäitmise ja sunniraha seaduse rakendamise.
- Metsamaal on kuivendusvõrke 600 000 hektaril. Metsast (valdavalt eramets) kannatab liigniiskuse all veel u 400 000 ha. Erametsaomanikele on alustatud toetuste maksmist, kuid see ei ole tänaseks hetkeks olukorda oluliselt parandanud. Maaelu arengukava 2007 – 2013 meetme 1.8 toetatakse investeringuid põllumajandus- ja erametsamaal kuivendussüsteemide toimimisvõime säilitamiseks.
- Metsamajanduslike tegevuste registreerimiseks ning kinnitamiseks on sisse viidud metsateatise esitamise kohustus. Raiet võib teha ainult KKT poolt kinnitatud metsateatise alusel.
- Kokku oli 2007.a. lõpuks metsaregistris 785 355 erametsa eraldist pinnaga 794 269 ha. RMK maad oli 479 730 eraldist pinnaga 1 052 755 ha. Metsamajanduskavadega on täna kaetud 655 000 ha erametsast, millest on kehtestatud 340 000 ha ehk umbes 1/3 erametsamaast kokku. Riik toetab erametsaomanikku majanduskava koostamisel. Raiete tegemine on võimalik ainult kehtiva majanduskava alusel. Majanduskava koostamisel peab metsakorraldaja ära kuulama ka metsaomaniku ettepanekud.
- Metsa kohta käiva informatsiooni säilitamiseks on loodud metsaressursi arvestamise riiklik register ehk metsaregister. Praegune iga-aastane metsade inventeerimise tempo ei taga metsaregistri täieliku andmetega varustatust aastaks 2010. Seetõttu on kavandatud muudatused metsaseadusesse, mis tagab metsaressursi kohta parema andmete laekumise. Metsaregistri baasil on väljatöötatud E-metsateatise rakendus kasutades X-tee päringute portaali.
- Uue metsaseadusega on täpsustatud raietele esitatavaid tingimusi. Ebaseaduslike raiete korral on rakendatud ka metsatehnika hoiule võtmist raie õiguspärasuse selgitamiseks.
- Raiemahu seiret teostatakse läbi SMI ning säästva metsanduse seire- ja infosüsteemi. Kuna raiemahud on täna tunduvalt langenud, tuleks seadusandlust kohandada nii, et oleks tagatud raie ligilähedaselt optimaalsele arvestuslangile. Vähendada tuleb metsaomanikele seatud ebavajalikke tõkendeid ning tõhustama peab erametsaomanike tugisüsteemi.
- Metsade kaitse tagamiseks teostatakse metsakaitsealast monitooringut.
- Metsade tulekaiitsesüsteemid vajavad kaasajastamist. Olukord on kriitiline ulukikahjustustega, mis on viimastel aastatel pidevalt kasvanud.

Tabel 2.2.2 Strateegia elluviimiseks planeeritud tegevused

Jrk nr arengu -kavas	Tegevus	Periood	Eeldatav eelarve 1 000 EEK	Kasutatud summad 1 000 EEK	Märkused

4.2.2.1	Metsauuendamiseks sobiva metsapaljundusmaterjali tootmise ning turustamise seadusandluse ning järelevalve korrastamine	2002-2003	100		Teostatud, vastu võetud uus metsaseadus ja sellele tuginevad alamad õigusaktid. Järelevalvega tegeleb MMK
4.2.2.2	Metsaseemnevaru loomine, ning täiendavalt vajaminevate geenireservi metsade ja valikseemnepuistute eraldamine, klooniarhiivide rajamine	2002-2010	10 000	3 171	Seemnevaru loodud ja puistud valitud, kantud RMK GIS-i, klooniarhiiviga töö käib. Töö teostatud RMK vahendite arvelt.
4.2.2.3	Lehtpuutaimede ja suletud juurekavaga taimede tootmise toetamise programmi käivitamine ning rakendamine	2002-2006	10 000	19 720 ⁹	Asutatud AS Eesti Metsataim. Potitaimedest puudust ei ole. Kase katmise seemla rajamiseks finantsvahendid eraldatud ja seemla rajamine käib.
4.2.2.4	Analüüside käivitamine maksuseaduse muutmiseks jätkusuutlikku ning häid metsa majandamise tavasid järgivat metsandust soosivaks, analüüsi- tulemuste rakendamine seadusandluse muutmiseks	2003-2010	500		Analüüsid valdavalt tehtud ja seadusandluses vahelisel määral realiseeritud ¹⁰
4.2.2.5	Metsauuenduse jälgimise programmi väljatöötamine ja käivitamine, võimalike taasmetsastamist tagavate täiendavate meetmete analüüs	2002-2003	1 000	950	Teostatud ¹¹ . MMK koostöös KKT-ga teostab iga-aastast seiret uuendatud alade osas.
4.2.2.6	Era- ja jätkuvalt riigi omandis olevate metsade inventeerimine ning üldkasutatava registri loomine	2002-2009	100 000	24 840 ¹²	Register loodud, inventeerimistöid erametsas viiakse läbi vastavalt metsaomanike tellimustele. Jätkuvalt riigi omandis olevatel maadel toimub inventeerimine ainult kaitseala-

⁹ 2 120 000 EEK KIK-st erinevate projektide toetuseks ja 17 600 000 EEK RMK-lt AS Eesti Metsataim asutamisel

¹⁰ 2006. a alustati uuringut Eesti maksusüsteemi mõju Eesti metsandussektorile ja erametsaomaniku käitumisele. Uuring valmis 2007. a

¹¹ EPMÜ, Raiete ning metsauuendusmeetodite tulemuslikkuse, efektiivsuse ja keskkonnamõju hindamine (KIK-i projekt 2003, 2004);

¹² KIK 17 347 000 EEK, riigieelarve 7 493 000 EEK.

					del.
4.2.2.7	Säästva metsanduse monitoringuprogrammi (sh. kaugseire) käivitamine ning rakendamine EL struktuuri-fondide kaasrahastamise abil	2002-2010	30 000	18 255 ¹³	Osaliselt täidetud. Säästva metsanduse seire infosüsteem loodud, jätkub arendustöö.
4.2.2.8	Metsaseaduse korrastamine; metsade ökosüsteemse inventeerimise ja detailsete metsakaitsejuhendi ning raiejuhendite väljatöötamine	2002-2003	500	1 015	Uus metsaseadus vastu võetud, juhendid välja töötatud ja kinnitatud. SMI metoodikas on osaliselt kajastatud metsade bioloogilise mitmekesisuse kaitsega seotud tunnuste jälgitamine
4.2.2.9	Maakondlike teemaplaneeringute koostamise ning kasutamise võimalikkuse analüüs ning sellest tulenevate tegevuste käivitamine, sh. planeerimistulemuste kajastamine metsamajandamise kavas	2002-2003	1 000	303	Metoodika koostatud. ¹⁴

Muud tegevused strateegiate elluviimisel aastatel 2002 – 2007: 4 516 000 EEK, sh:

- Metsade tulekaitsealased tegevused: 2 769 000 EEK;
- Metsakaitsealased tegevused 189 000 EEK;
- Tormikahjustuste läbi kannatanud teede ja kuivendussüsteemide taastamine 1 400 000 EEK.

2.3. Ökosüsteemide kaitse

2.3.1 Olukorra analüüs

Seisuga 15.03.2006 oli Eestis rangelt kaitstavaid metsi 209 434 ha, mis moodustab 9,3% Eesti metsade kogupindalast (2002. a. 2 249 400 ha)¹⁵. Seega on rangelt kaitstavate metsade osakaal kasvanud 5 aasta jooksul ligi 47 500 ha ehk 2,1 % kogu metsamaa pindalast.

Majandatavate metsade bioloogilise mitmekesisuse olukord on hea. Mitmekesisuse kaitset tagavatele olulistele metsaelementidele, nagu surnud puude püstiseisvad osad, bioloogilise mitmekesisuse säilitamiseks vajalikud puud jms. on läbi uue metsaseaduse saanud vajaliku kaitse. Riigimetsamaal olevad VEP-id on kaitstud, erametsades on kaitse reguleeritud läbi vabatahtlike lepingute.

¹³ Sh Phare 9 881 000 EEK, KIK 7 318 000 EEK, muud allikad 1 056 000 EEK

¹⁴ Maakonna metsanduskava metoodika väljatöötamine. Metsanduskava sidumine metsanduse arengukavaga, maakonnaplaneeringu ja KOV arengukavaga (KIK 2004) 302 900 EEK

¹⁵ KIK sihtfinantseerimislepingu 05-05-8/1452, sõlmitud 28.12.2005, lõpparuanne

2.3.2 Hinnang püstitatud strateegiatele ja selle elluviimiseks kavandatud tegevustele

- Rangelt kaitstavate metsade osakaalu tõstmine 7,2% 10 %-ni on edukalt kulgenud. Täna on püstitatud eesmärgist 75% täidetud ja rangelt kaitstavate metsade osakaal on tõusnud 9,3%-ni. Läbi on viidud uuring rangelt kaitstavate metsade osakaalu ja esinduslikkuse väljaselgitamiseks metsatüüpide lõikes.
- VEP inventuur on läbi viidud. Inventuuri käigus leiti 8 600 VEP-i kogupindalaga 23 099 ha. Sellest riigimetsas asub 60%, jätkuvalt riigimandis oleval maal 18% ja erametsas 22%. Riigimetsas asetsevad VEP-id on kaitstud keskkonnaministri käskkirjaga. Erametsaomanikega on seisuga 01.01.2008 sõlmitud 195 lepingut (480 ha) VEP-ide kaitseks. Seega on kaitse juriidiliselt tagatud 9,5 % erametsast leitud vääriselupaikadest. VEP lepingute sõlmimine erametsaomanikega jätkub.
- Seadusandlus sätestab elupaikade säilitamiseks vajalike säilik- ja surnud puude jätmise raiesmikele.
- Keskkonnaseisundi säilitamiseks potentsiaalsete puistute väljaselgitamine on läbi viidud.
- Välja on töötatud bioloogilise mitmekesisuse seisukohast väärtuslike metsaga seotud koosluste majandamisjuhised. Koostatud on õppematerjal jätkusuutliku metsamajandamise võtete rakendamiseks ning majandamisjuhised metsaelupaiga tüüpidele¹⁶.
- Looduslikule arengule jäetud metsadele on tagatud seadusega kaitse. Eravaldues olevaid looduslikule arengule jäetud metsi on vähesel määral asendatud või riigile ostetud.
- Metsaseaduse muutmise seaduse eelnõuga (28.02.2008) loobutakse metsakategooria mõistest. Metsa kategooriate ja majandamise eesmärkide sätestamisel metsaseadusega puudub tänaseks sisuline tähendus. Kui vaadata kehtivas seaduses toodud kaitsemetsa või hoiumetsa määratlust, siis tegemist on ühe osaga looduskaitsealuse alusel määratud kaitse- või hoiualast. Eraldi metsade kaitsemetsaks või hoiumetsaks määramiseks täna kehtivas õiguses alust ei ole, metsaga kaetud alasid võetakse kaitse alla läbi kaitseala või hoiuala moodustamise.

Tabel 2.3 Strateegia elluviimiseks planeeritud tegevused

Jrk nr arengukavas	Tegevus	Periood	Eeldatav eelarve 1 000 EEK	Kasutatud summad 1 000 EEK	Märkused
4.3.1.1	Uurimise- ja inventeerimisprogramm i läbiviimine rangelt kaitstavate metsade osakaalu ja paigutuse selgitamiseks	2002-2010			Teostatud ¹⁷
4.3.1.2	Põhimõtete ja meetodika täiendamine rangelt kaitstavate metsaalade esindatuse parandamiseks	2002-2004	500		Teostatud ¹⁸
4.3.1.3	Seadusandlike mehhanismide	2002-2010	5 000	2 190	Osaliselt teostatud, tegevus jätkub ¹⁹

¹⁶ Management of forest habitats in protected areas, Metsahoiu SA 2004.

¹⁷ KIK sihtfinantseerimislepingu 05-05-8/1452, sõlmitud 28.12.2005, lõpparuanne

¹⁸ Rangelt kaitstavate metsade osakaalu ja tüpoloogilise esinduslikkuse selgitamine, projekt nr 28, KIK leping 05-05-8/1452, sõlmitud 28.12.2005

	rakendamine valitud alade kaitseks, sh. kaitse-eeskirjade koostamine juba määratletud kõrge loodusväärtusega aladel				
4.3.1.4	VEP põhiinventeerimise lõpetamine, VEP korralise inventeerimismetoodika väljatöötamine	2002	1 500	1 237	Teostatud MMK poolt ²⁰
4.3.1.5	Riikliku programmi käivitamine VEP kaitse tagamiseks era- ja jätkuvalt riigi omandis olevates metsades	2003-2010	20 000	2 739	Inventuur osaliselt teostatud MMK poolt ²¹
4.3.1.6	Tuginedes rahvusvahelisele kogemusele olulisemate metsaelupaikade põhiste katusliikide ning nende elupaigaliste nõudluste selgitamine	2003-2010	500		Teostatud ²²
4.3.1.7	Metsamajandusliku tegevuse käigus looduslike protsesside imiteeritavuse analüüs	2002-2006	500	815	Teostatud ²³
4.3.1.8	Metsade (sh. EL loodusdirektiivi aladele jäävate) bioloogilist mitmekesisust toetavate majandamisjuhiste väljatöötamine ja täiendamine	2002-2006	500	249	Teostatud ²⁴
4.3.1.9	Erineva majandamisrežiimiga metsade biomitmekesisuse monitooringu meetodika väljatöötamine ja seire käivitamine	2004-2010	2 000		Metoodika välja töötatud ²⁵

¹⁹ Finantseeritud KIK-i poolt KKM 2003, 2004, 2005.

²⁰ VEP inventuur Eestis 1999-2002, KKM, KIK 2003

²¹ VEP-id ja bioloogiline mitmekesisus meie metsades, OÜ Heramer, KIK 2003 (38 500 EEK)

²² Lõhmus, A. & Soon, M. 2004. Katusliigid bioloogilist mitmekesisust säästvas metsanduses: kriitiline ülevaade ja perspektiivid Eestis. Metsanduslikud uurimused 41: 73–85

²³ Sh. Metsamajandusliku tegevuse käigus looduslike protsesside imiteeritavuse analüüs (MAK tegevus 4.3.1.7.) alaprojekt: Eesti tingimustele kohased suunised looduslike protsesside imiteerimiseks metsamajandusliku tegevuse käigus. 2004-2005. Eino Laas

²⁴ MMK 2002

²⁵ Sh. Erineva majandamisrežiimiga metsade bioloogilise mitmekesisuse seire meetodika välja töötamine. Jaan Liira, Kaupo Kohv 2004

4.3.1.10	Keskkonnaseisundi kaitsmiseks vajalike metsaosade inventuur	2002-2004	2 000		Teostatud ²⁶
4.3.1.11	Tavamaastike ja biomitmekesisuse säilimise seisukohast oluliste poollooduslike alade määratlemine ning inventuur, majandamise toetamiseks sobiva programmi käivitamine	2002-2010	2 000	780	Poollooduslikud alad määratletud. EMÜ poolt läbi viidud Eesti pikaajaliste metsanduslike kaitsealade inventeerimine ja taastamine
4.3.1.12	Töötada välja metsade planeerimiskontseptsioon, kus arvestatakse ka metsade paiknemist, selgitada metsa ja kultuurmaastiku kujunemist viimastel sajanditel, rekonstrueerida "potentsiaalse metsa" territoorium	2003-2006	500	99	Osaliselt teostatud ²⁷

2.4 Riiklikud institutsioonid

2.4.1 Olukorra analüüs

Metsandusega tegelevatest institutsioonidest tegelevad ainult metsandusega MMK ja RMK. KKM, KKI ja KKT-d tegelevad lisaks metsandusele ka kõigi teiste keskkonnavaldkonda kuuluvate küsimustega.

Käesolevaks ajaks on varimetsandusega seotud probleemid vähenenud. 2005. a. liitus Eesti illegaalse metsanduse vastu suunatud St. Peterburi deklaratsiooniga. Varimetsanduse hindamiseks on välja töötatud metoodika ja kasutatud satelliitpiltide põhjal tehtavat analüüsi. 2003. aastal hinnati illegaalseks raieks ligi 1% (112 000 tm) kogu raiemahust. Keskmiste kasvava metsa müügihindade järgi²⁸ oli kahju suurus ca 35 mln EEK. Varimetsandus on aga laiem mõiste, mis tähendab omandiõiguse rikkumist, korruptsiooni, transpordi ja kaubandusreeglite rikkumist, maksupettusi, illegaalset raiet jmt. Paraku ei võimalda täna kogutav statistika lihtsalt ja usaldusväärselt selle osakaalu hinnata.

Arengukavas toodi välja riigi metsandusadministratsiooni tegevuse peamisteks puudusteks:

1. Metsandusala informatsiooni puudulik kogumine, töötlemine ja analüüs. Tänapäevaks on tööle rakendatud metsaregister, toimub regulaarne metsandusliku aastaraamatu väljaandmine. Samas kogutakse andmeid kohati ebapiisavalt või puudub ressurss nende töötlemiseks, analüüsimiseks (näiteks varimetsandus, ökonoomika, jahindus).

2. Riigi põhjendamatu sekkumine äritegevusse. Riik reguleerib oluliselt metsaressursi kasutamist

²⁶ MMK 2007

²⁷ Maastiku planeerimise põhimõtete integreerimine metsakasutuse planeerimisse (trükis) EPMÜ Keskkonna Instituut.

²⁸ Allikas: <http://www.rm.ee/files/OK%2022kasvavaMetsaHinnad1994-20052.xls>

ning seab sellele kohati oluliselt rangemaid piiranguid kui see on Euroopas tavaks.

3. Erinevate institutsioonide selgete eesmärkide puudumine. Täna ei ole probleemiks mitte niivõrd selgete eesmärkide puudumine kui niivõrd ladusa koostöö puudumine eesmärkide saavutamisel.

2.4.2 Hinnang püstitatud strateegiatele ja selle elluviimiseks kavandatud tegevustele

- Tagamaks ühiskonna vajadusi arvestav ning huvigruppide seisukohti kajastav metsanduse riiklik arendamine nägi arengukava ette Vabariigi Valitsuse juurde metsandusnõukogu moodustamise. 2006. aasta alguses moodustati 15 liikmeline metsandusnõukogu keskkonnaministri juurde. Lisaks riigi metsandusametnikele on nõukogus veel EEMK, EMTL, ELF, Eesti Metsatöötajate Ametiühingu, EMÜ, MMK ja SA EMK esindajad.
- 2003. aastal likvideeriti OÜ Eesti Metsakorralduskeskus. Metsade inventeerimine ning metsamajanduskavade koostamine jäi eraettevõtluse ülesandeks, metsamajanduskavade kehtestamine, järelvalve metsade inventeerimise üle ja metsainventuuri läbiviimine statistilisel valikmeetodil läks üle MMK-le. Algselt kavandatud hallatav asutus moodustati siiski valitsusasutusena, mis teostab ka riiklikku järelevalvet. MMK tegevusvaldkonnad on metsa inventeerimise, metsamajanduskavade koostamise, metsa uuendamise ja kaitse korraldamine ning asjaomaste andmekogude pidamine. Keskuse ülesanded on esitatud keskkonnaministri poolt kinnitatud põhimääruses.
- Varimetsanduse tõkestamiseks alustati erametsades naabrivalve projektiga, muudeti efektiivsemaks KKI töö arendades töömetoodikat ning kaasajastades töövahendeid. Töötati välja ühtne varimetsanduse mahu hindamise metoodika, mille baasil tuleks täpsustada metsarikkumiste kohta kogutavaid andmeid. Täna kogutavad andmed ei võimalda koostatud metoodika abil varimetsandust hinnata. Eraldi töörühmi varimetsandusega võitlemiseks ei ole moodustud.
- KKT-dele on pandud metsapatoloogilise lihtekspertiisi tegemise kohustus.
- Sihtasutus EMK on loodud, asutajaõigusi teostab KKM.
- KKM allasutuste administratiivset ülesehitust on analüüsitud ja KKI, KKT ja MMK administratiivset struktuuri on muudetud. Samas vajaks täpsustamist järelevalve ja erametsaomanike nõustamise läbiviimine nii, et ei dubleeritaks erinevaid institutsioone ja samas oleks tööd nii jaotatud, et ressursse jätkuks kõigi oluliste tegevuste tegemiseks.
- RMK on jätkuvalt riigitulundusasutus, mille koosseisu ei kuulu tütarettevõtted (st kontserni ei ole moodustaud). Nõukogu liikmete nimetamise põhimõtteid ei ole muudetud. KKM on ettevalmistamas riigi eraõiguslikes juriidilistes isikutes osalemise seaduse muudatust, et arengukava tegevust täita.
- Käivitatud on AS Tartu Puukool likvideerimine, tegevused jätkuvad RMK-s loodavas struktuuriüksuses.
- RMK senine struktuur ei ole piisava efektiivsusega taganud jätkusuutliku metsamajandamise põhimõtete järgimist. Riigikontrolli poolt 2007. aastal läbiviidud auditi tulemused²⁹ on toonud välja olulised puudused raiete kavandamise ning arvestamise kohta. Muuhulgas tehti keskkonnaministrile ettepanek korraldada RMK juhtimine nii, et sisekontrollisüsteem tagab usaldusväärse ja õige arvestuse raiete pindalade ja raiutud koguste üle.

Tabel 2.4 Strateegia elluviimiseks planeeritud tegevused

Jrk nr arengu-	Tegevus	Periood	Eeldatav eelarve	Kasutatud summad	Märkused
----------------	---------	---------	------------------	------------------	----------

²⁹ <http://www.riigikontroll.ee/audit.php?audit=617>

kavas			1 000 EEK	(seisuga 2005) 1 000 EEK	
4.4.1.1	Riigi alalise metsandusnõukogu moodustamine	2002	-		Ei ole moodustatud arengukava koostamisel kavandatud tasemel. Metsandusnõukogu on moodustatud keskkonnaministri juurde.
4.4.1.2	Metsade inventeerimise, ressursiarvestuse ning monitooringu eest vastutava asutuse moodustamine ning talle ülesannete planeerimine	2002-2003	700		Teostatud, neid ülesandeid täidab MMK
4.4.1.3	Varimetsanduse ning metsaõiguse normide rikkumise tõkestamise vabariikliku ja maakondlike töörühmade moodustamine	2002	-	567	Vabariiklik töörühm moodustati ja see töötas välja varimetsanduse mahu hindamiseks metoodika ³⁰ . Maakondlikke töörühmi ei ole moodustatud
4.4.1.4	Naabrivalve toetamise programmi käivitamine ning rakendamine	2003-2010	5 000	583	Programm erametsas käivitatud ³¹
4.4.1.5	KKM-i haldusstruktuuri analüüs, struktuuri korrastamise ning suutlikkuse tõstmise kavade koostamine, nendega kaasnevate koolitusprogrammide elluviimine	2002-2004	3 100	1 106	Säästva metsanduse infosüsteemi rajamise raames viidi läbi analüüsid ³² . KKT- de tase ja suutlikkus metsapoliitika elluviimisel erinev.
4.4.1.6	RMK kontserni moodustamine, sh. metsataimlate kontserniga liitmine	2002-2004	-		Teostamata. Muudatused riigi eraõiguslikes juriidilistes isikutes osalemise seadusesse kavandatud

³⁰ Juhend varimetsanduse mahu ja rikkumiste sageduse hindamiseks. 2005. RMK

³¹ <http://www.eramets.ee/toetused/>

³² Analüüsid viidi läbi 2002 KKM poolt ja 2003 MMK poolt.

Muud strateegiaid toetavad tegevused 3 518 000 EEK, sh:
lisatöövahendid KKI-le 3 151 000 EEK;

2.5 Riigi toetus erametsandusele

2.5.1 Olukorra analüüs

Hinnanguliselt on Eestis 55 000 erametsaomanikku³³, kellest suur osa (60-70 %) elab oma metsaomandist eemal (erametsanduse arengukava). Erametsade pindala oli 2006 a SMI järgi 987 500 ha. Keskmise katastriüksuse metsamaa pindala 6,39 ha³⁴. Üldistades võiks välja tuua järgmised trendid:

- Erametsi raiuti intensiivsemalt kui riigimetsi. Tänapäevaks on raieintensiivsus erametsades oluliselt vähenenud.
- Metsauuendust teevad juriidilised isikud rohkem kui füüsilised isikud. Samas on juriidilistele isikutele kuuluvates metsades ka raie intensiivsem.
- Aasta-aastalt on vähenenud okaspuumetsade osakaal. Kui varem oli probleemiks vähene okaspuukultuuride rajamine, siis täna on põhiprobleemiks ulatuslikud ulukikahjustused metsakultuurides.
- Ligi kolmveerand raiutavast puidust saadakse uuendusraietest.
- Metsateid on ehitatud ja metsakuivendustöid on tehtud väga vähestes majapidamistes. Viie aastaga on ehitatud 478 km teid ja tehtud kuivendustöid 3 778 ha³⁵.
- Põhilised metsakahjustused tingitud metsaomanike vähesest teadlikkusest³⁶ ja ulukite liiga suurest arvust³⁷.

SA EMK kaudu on võimalik saada toetust metsakasvatusega seotud tegevustele, metsanduse ühistegevuseks, nõustamiseks, koolitamiseks, erametsanduse tugisüsteemide arendamiseks. Alates 2002. aastast on toimunud erametsaomanike toetamine iga-aastaselt nii riigieelarvest kui ka KIK eraldistest. Alates 2006. aastast on toetusi eraldatud ka Euroopa struktuurifondide arvelt läbi PRIA. 2005-2006 aastal on riiklikud toetused metsandusse suurenenud. Samas kui vaadata perioodi tervikuna, jääb toetuste kogumaht ligikaudu 100 korda väiksemaks võrreldes põllumajandusele antava toetusega (samas on mõlema sektori panus SKP-sse ligikaudu sama).

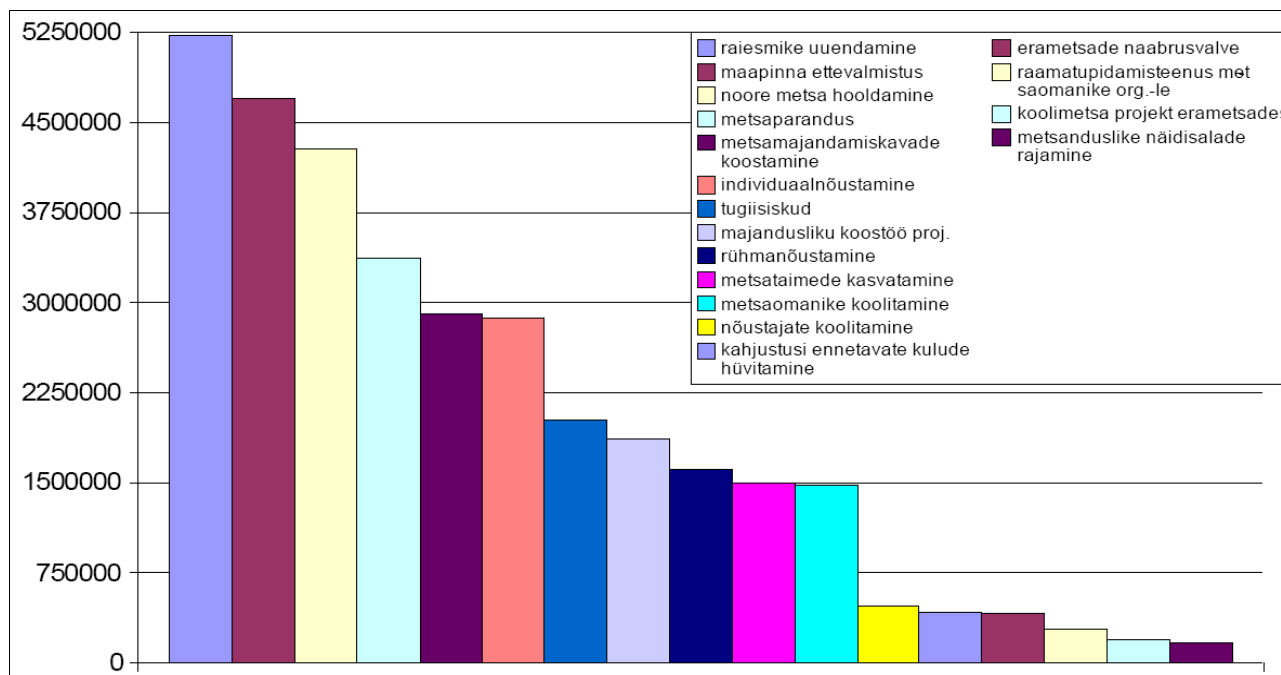
³³ Eesti erametsanduse arengukava 2006-2009

³⁴ Aastaraamat Mets 2006

³⁵ Allikas: <http://www.agri.ee/index.php/14598/>

³⁶ Allikas: <http://www.agri.ee/index.php/14598/>

³⁷ Allikas: <http://www.metsad.ee>

Joonis 5. Toetussummade jagunemine toetusliikide vahel 2000-2006.

2.5.2 Hinnang püstitatud strateegiatele ja selle elluviimiseks kavandatud tegevustele

- Kehtestatud metsamajandamiskava omab 1/3 metsaomanikest ja on suhteliselt vähetõenäoline, et 2009. aastaks on kõik metsad inventeeritud ja kehtivate majanduskavadega varustatud. Lisaks metsakorraldusfirmade piiratud suutlikkusele on probleemiks omanike kohatine tagasihoidlik huvi kehtiva majanduskava omamise suhtes. Metsaseaduse muutmise seaduse eelnõuga (28.02.2008) kavandatakse senist metsakorralduse ja -majandamise regulatsiooni paremini toimivaks muuta. Selleks seab seaduse eelnõu metsade majandamise aluseks metsainventeerimise andmete olemasolu. Lisaks inventeerimisandmete koostamisele toetab riik neid metsaomanikke, kes oma majandustegevusi läbi metsamajandamiskava koostamise planeerivad.
- Tänane nõustamise süsteem on üles ehitatud eelkõige SA EMK ja EEML-i kuuluvate MTÜ-de baasil. KKT-d tegelevad valdavalt metsaomanikku kontrolliva ja nõusolekut andva tegevusega (sh esitatud metsateatiste menetlemine). Erametsaomanikud on läbi EEML-i esindatud KKM-i juures asuva metsandusnõukogu juures.
- Riik on finantstoetusi eraldanud metsaomanike tegevustele, mida metsaomanik oma piiratud majanduslike võimaluste või metsaomandi väiksuse tõttu ei pruugi olla võimeline ellu viima. Uute prioriteetidena eelistatakse tegevusi, mis oma madala rentaabluusega või väga pikaajalise tasuvuse perioodi tõttu võiksid jääda tegemata.

Tabel 2.5 Strateegia elluviimiseks planeeritud tegevused

Jrk nr arengukavas	Tegevus	Periood	Eeldatav eelarve 1 000 EEK	Kasutatud summad 1 000 EEK	Märkused
4.5.1.1	Erametsanduse nõuandesüsteemi väljaarendamine KKT ning EMK baasil	2002-2004	3 000	3 554	Nõuandesüsteem EMK ja EEML-iga liitunud metsaühistute ja seltside baasil. KKT

					valdavalt kontrolliv ja nõusolekut andev roll. Nõustav roll vähenenud.
4.5.1.2	Metsamajanduslike tööde otsetoetuste jagamise meetmete ning vastavate juhendite väljatöötamine	2002-2010	2 000		Juhend välja töötatud ja rakendatud ³⁸
4.5.1.3	Metsamajanduslike tööde otsetoetuste jagamine, sh. EL struktuurifondide kaasrahastamine	2002-2010	60 000	31 096 ³⁹	EL eelstruktuurifondide raha ei õnnestunud kasutusele võtta. Kuni 2006 aastani kasutati KIK vahendeid.

2.6 Riigimetsa majandamise eesmärkide püstitamine

2.6.1 Olukorra analüüs

RMK haldab 1,08 miljonit hektarit maad, millest metsamaa moodustab 817 tuhat hektarit (75,4%) ja vähetootlik metsamaa 11 tuhat hektarit (1%). Metsamaast on metsaga metsamaad 752 tuhat hektarit (69,4% kogu hallatavast maast ning metsata metsamaad 65 tuhat hektarit (6%)). Üldpindalast moodustavad sood 17,4%, siseveekogud 2,3%, looduslikud rohumaad 0,5% ja ülejäänud maad 3,4%.

RMK hallatavast tootlikust metsamaast on 15% hoiumetsad, 19% kaitsemetsad ja 66% tulundusmetsad. Metsamaa enamuspoolsi järgi on riigimetsades männikuid 373 000 ha, kaasikuid 233 000 ha ja kuusikuid 166 000 ha.

RMK on 1999. aastal Metsaseadusega moodustatud riigitulundusasutus, mille ülesandeks on riigimetsa majandamine ning mitmekülgseks kasutamiseks võimaluste loomine. Võrreldes RMK moodustamisele eelnenud ajaga, on ülalloodud ülesannete täitmisel tänaseks saavutatud märgatav edasimineku. Riigimetsa majandamiseks on välja kujundatud ühtne ja terviklik organisatsioon. Igal aastal tuuakse turule stabiilne kogus selgete reeglite järgi müüdavat puitu, välja on kujundatud metsa loodushoidlikku kasutamist võimaldav teenindus- ja infrastruktuur. Viimane on oma laialdase tarbijaskonnaga muutunud ka sisuliselt RMK kaubamärgiks. Tänu samaaegselt kiiresti arenenud metsa- ja puidutööstussektorile ning kasvava metsa raieõiguse müügi asendamisele metsamaterjalide müügiga, on riigimetsa majandamisest tekkiv rahaline käive neljakordistunud. Riigieelarvesse kantav metsatulu on suurenenud 7 korda; 1990-te keskel olematuks muutunud investeeringud on asendunud aasta aastalt kasvanud rahapaigutustega metsateede ehitusse ja hooldusesse, metsatehnikasse ning RMK-le pandud nn avalikku huvi kandvate ülesannete täitmisesse.

Teisalt tuleb tunnistada, et vaatamata erakordselt kiiresti kasvanud finantsvõimekusele (täna on RMK-l aastate jooksul kogunenud kasutamata vahendeid pangaarvel ligi pool miljardit eesti krooni), on RMK jätnud olulisel määral täitmata oma kohustused metsa kasvatamise pikaajaliste eesmärkide saavutamisel. Detailse ülevaate riigimetsa seisundist ning hooldamise vajadusest

³⁸ www.eramets.ee

³⁹ KIK 20 416 000 EEK, PRIA 10 680 000 EEK (sh 2006 1. poolaasta)

annavad MMK poolt läbi viidava statistilise metsainventeerimise aruanded; kujuka näitena võib välja tuua iga-aastase harvendusraiate pindala, mida optimaalse 15 000 hektari asemel tehakse täna sellest vaevalt poole ulatuses.

Riigikontrolli 2007. aastal läbi viidud auditi tulemustest lähtuvalt selgusid olulised puudused RMK tegevuste planeerimisel ning jälgimisel (viimane leidis kinnitust ka rahvusvahelise säästva metsanduse standardi FSC järgses hindamises 2007. aasta lõpul, samuti KKM poolt 2007/2008 läbi viidud RMK tegevuste auditeerimisel). Tänapäevaks on selgunud, et puudulik juhtimis- ja kontrollisüsteem on toonud kaasa olukorra kus RMK on oma tegevuses korduvalt eksinud metsaõiguse normide vastu (KKI on 2007. aasta jooksul algatanud menetluse enam kui kümne rikkumise suhtes). Veelgi enam, 2007. aastal on RMK teostanud kuusikutes lageraieid 10% suuremal pindalal kui Vabariigi Valitsus oma määrusega maksimaalselt on lubanud (+108 ha).

Eeltoodut arvestades on RMK alustanud organisatsiooni muutmist. Loobutakse olemasolevast nn universaalsest struktuurist, kus kõik struktuuriüksused/töötajad täidavad sarnaseid ülesandeid, see asendatakse funktsionaalse struktuuriga. Muudatusega lihtsustatakse organisatsiooni juhtimist, tagatakse selle läbipaistvus ja jälgitavus ning RMK-le püstitatud ülesannete tulemuslik täitmine.

31.12.2005 seisuga hinnati RMK majandatava metsa kui bioloogilise vara väärtuseks 27 859 miljardit krooni.

2.6.2 Hinnang püstitatud strateegiatele ja selle elluviimiseks kavandatud tegevustele

- Riigimetsade, mille valitseja ei ole KKM, majandamise eesmärkide osas lähtutakse omaniku esindaja põhiülesannetest.
- RMK kesk- ja pikaajalised eesmärgid määratakse kindlaks RMK nõukogu poolt heaks kiidetud arengukavas.
- RMK nõukogu täidab arengukavas toodud ülesandeid
- RMK on riigimetsa majandamisel täitnud arengukavas püstitatud ülesanded, tagatud ei ole sisekontrollisüsteemi usaldusvärsus ning õige arvestuse pidamine raiete pindala ja raiutud koguste üle.
- RMK puudub jätkuvalt võimalus iseseisvalt muuta maakasutuse sihtotstarvet, ta ei tegele puidu töötlemise või selle korraldamisega.

Tabel 2.6 Strateegia elluviimiseks planeeritud tegevused

Jrk nr arengukavas	Tegevus	Periood	Eeldatav eelarve 1 000 EEK	Kasutatud summad 1 000	Märkused
4.6.1.1	RMK põhimääruse muudatuste ettevalmistamine ja Vabariigi Valitsuse poolne kinnitamine, uue RMK nõukogu koosseisu moodustamine ja kinnitamine	2003	-		Uus põhimäärus olemas. Nõukogu uue koosseisu kinnitamine toimub peale korraldise Riigikogu valimisi
4.6.1.2	RMK eelarve koostamine lähtuvalt	2002-2010	-		Eelarve on koostatud vastavalt vastava aasta

	riiklike investeeringute strateegiast				riigieelarve seadustele.
4.6.1.3	Loodavate äriühingute äriplaanide koostamine, äriühingute asutamine	2003-2004	-		Kehtiv seadusandlus ei võimalda äriühingute asutamist

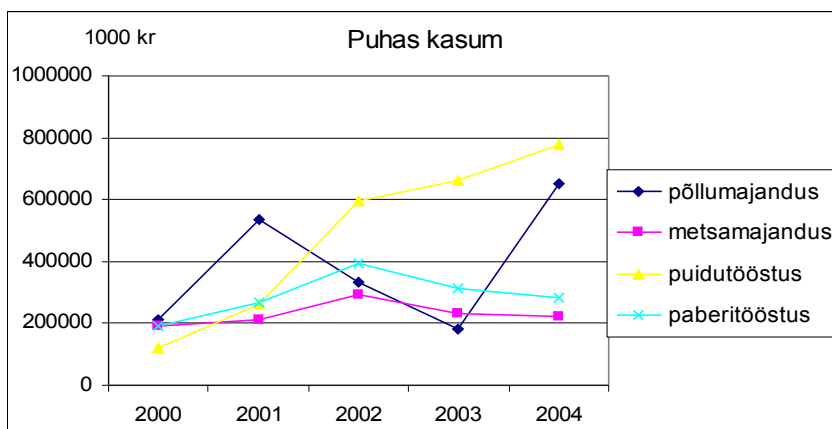
2.7 Metsa- ja puidutööstus

2.7.1 Olukorra analüüs

Perioodil 2001-2006 kasvas toodangumaht tööstusharus rohkem kui poolteist korda, ekspordi osatähtsus müügis moodustab kaks kolmandikku. Hõivatute arv harus on samas kasvanud veerandi võrra, mis näitab tootmise efektiivsuse suurenemist. Eesti puidutööstus on läbi omandisuhete tihedalt integreeritud Skandinaavia puidusektoriga. Puidutööstuse toodete valik on lai, alustades saematerjali tootmisest ja töötlemisest ning lõpetades puitmajade, akende ja uste valmistamisega.

Eesti metsa ja puidutööstuses on tugev ja kaasaegne saetööstus ning väljaarendatud järeltöötlemine. Suuri investeeringuid on tehtud paberipuidu kohapealseks kasutamiseks. Kasvanud on saematerjali näivtarbimine elaniku kohta ligi 100%⁴⁰

Riigi kogu tööhõivest moodustab metsa- ja puidutööstuses töötavad inimesed ligi 5%. Töötajate keskmine arv oli 2004 aastal metsa- ja puidutööstuses 20 212 inimest⁴¹. 2005. a oli metsasektori SKP⁴² 6 848,9 miljonit EEK, moodustades 5,4 % kogu riigi SKP-st.

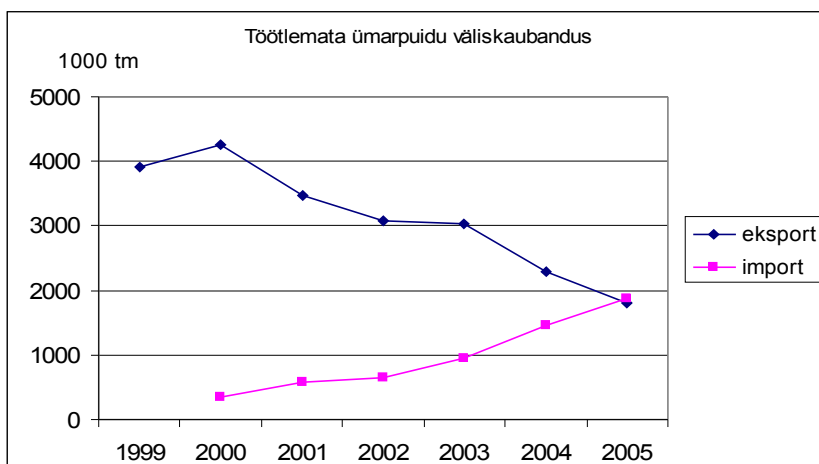

Joonis 6. Erinevate valdkondade puhaskasum aastatel 2000-2004 (allikas Statistikaamet)

⁴⁰ <http://www.emtl.ee/index.php?main=127>

⁴¹ Puidutööstus 18 558 in (puidupuidu töötlemine ja puitoodete tootmine) ja paberitööstus 1 654 in (paberimassi, paberi ja paberitoodete tootmine), allikas <http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/Saveshow.asp>

⁴² Sh mööblitööstus, 2000. a püsihindades, allikas Mets 2006

Joonis 7. Töötlemata ümarpuidu väliskaubandus (allikas EMTL)

Viimastel aastatel on raiemaht Eestis olnud 6 miljoni tm piires, millest ca 1 miljoni moodustavad jäätmed, seega kasutatava puidu kogus on 5 miljonit tm. Eesti puiduvajaduste rahuldamiseks lähiaastatel on seniste raiemahtude korral puudu vähemalt 4 miljonit tm puitu aastas.⁴³

2.7.2 Hinnang püstitatud strateegiatele ja selle elluviimiseks kavandatud tegevustele

- On käivitatud metsasektori (metsaklastri) makromajanduslikud uuringud.
- Puidu kohapealse kasutamise suurendamiseks on käivitatud EMTL-i eestvõttel ja riigi toel vastavad programmid.
- Puidu, kui biokütuse kasutamise edendamiseks on välja töötamisel biomassi ja bioenergia kasutamise edendamise arengukava aastateks 2007-2013.
- On määratud Eesti kuusepuidu elastsusparameetrid. See tagab võimaluse meie kuusepuitu sorteerida samade parameetritega nagu põhjamaade omagi. On tõlgitud ja kõrgkoolides kasutusele võetud kamberkuivatuse arvutisimulatsiooniprogramm TORKSIM, mis parandab puidukuivatuse alast väljaõpet. Litsentside ja sertifikaatide süsteem on olemas selles osas, et neile toodetele, mis vajavad CE märki, on võimalik seda saada.

Tabel 2.7 Strateegia elluviimiseks planeeritud tegevused

Jrk nr	Tegevus	Periood	Eeldatav eelarve 1000 EEK	Kasutatud summad	Märkused
4.7.1.1	Käivitatakse makromajanduslikud analüüsid metsanduse potentsiaali hindamiseks ning selle paremaks ära kasutamiseks, sh. valdkonna arendustegevust toetavate uuringute läbiviimine ning selleks vajalike andmete kogumine	2002-2004	3 000	3 163	Uuringud on käivitatud. Vajalik on tegevusega jätkata.

⁴³ EMTL

4.7.1.2	Töötatakse välja ja rakendatakse puidu kohapealset kasutamist propageerivad programmid (sh. programm EL ehitusnormide Eestis rakendamiseks, samuti puidu osa energiamajanduse arengukavast)	2002-2004	5 000	2 213 ⁴⁴	Programmid välja töötatud (Puuinfo, Tee metsa) ja rakendatud
4.7.1.3	Töötatakse välja ja rakendatakse puidu rahvusvahelist konkurentsivõimet tõstvad programmid, sh. ekspordisertifikaatide ja litsentside saamist hõlbustav süsteem	2002-2004	5 000	545	Programmid välja töötatud ⁴⁵ ja osaliselt rakendatud (sh metsade sertifitseerimise ettevalmistamine)

2.8 Metsakasutuse mitmekesistamine

2.8.1 Olukorra kirjeldus

Metsa kõrvalkasutussaaduste (eelkõige marjade ja seente korjamine ja kasemahla kogumine) varumise traditsioon on Eestis säilinud, kuid tervikuna on varumise mahud vähenemas. See on põhjustatud valdkonna hooajalisusest, madalast tulususest ning vähesest atraktiivsusest võrreldes teiste majandusvaldkondadega.

Jätkuvalt on kasvutrendis maaturismi populaarsus ja rekreatsiooni võimaluste kasutamine metsas. Maaturismiga seotud majutuskohtade arv on viie aastaga (2001-2005) suurenenud enam kui kaks korda 54-lt 121-ni ja voodikohtade arv ligi neli korda 1 026-lt 3 804-ni. Samuti on kasvanud riigimetsas puhkealade külastamine rekreatsiooni eesmärgil (vt tabel 2.8.1). Kahjuks on senised uurinud siiani piirdunud ainult riigimetsa puhkealade külastuse arvu määramisega ja ei ole haaranud teisi külastajaid.

Tabel.2.8.1 RMK puhkealade külastuste arv.

Aasta	2003	2004	2005
Külastuste arv	450 000	700 000	600 000 (maist novembrini)

Jahindus on traditsiooniline metsakasutusviis. Jahimaa pindala on viimastel aastatel püsinud üle 4 mln ha, jahimeeste arv aga kasvanud 14 900-ni. Viimastel aastatel on kõigi olulisemate (sh kobras) jahiulukite arv kasvanud, mis on kaasa toonud suurenenud ulukikahjustuste probleemi. Probleemne on olukord põdra, metskitse ja kobra kahjustustega.

Põhjamaades on metsandusliku kultuuripärandi uurimisega tegeletud pea paarkümmend aastat ning täna ollakse seal pärandkultuuri eksponeerimisel ja selle loodusturismis kasutamisel väga edukad. Eestis on metsanduslik pärandkultuur ehk isegi mitmekesisem, kuid samas on see siin vähe teadvustatud, vähe eksponeeritud ja sidumata metsa mitmekülgse kasutusega. See taust loob soodsa eelduse säästva ja mitmekülgse metsakasutuse võimaluste teadvustamiseks, ühiskoolitusteks, ettevõtlusalala-

⁴⁴ -250; 200 4.7.1.3. kasuks

⁴⁵ www.emtl.ee

seks koostöoks külade või valdade tasemel. Viimane omakorda on võimalus maapiirkondade tööhõive suurendamiseks. KKM, RMK ja Soome metsanduse arenduskeskusega TAPIO koostööna käivitati 2005.aastal INTERREG IIIA projekti „Metsandusliku pärandkultuuri kaitse ja rakendamine“. Projekti eesmärgiks oli inventeerida metsaga seotud pärandkultuuri objektid Harju-, Rapla- ja Läänemaal ning teavitada metsaomanikke ja avalikkust olemasolevatest väärtustest. Projekt kulges edukalt, sai täiendava finantseerimise EL struktuurifondidest ka Järvamaa inventeerimiseks ja lõpetes 2007.detsembris. Projekti tulemusel valmis ka pärandkultuuri objektide andmabaas, mida saab kasutada metsamajanduslike ja loodushoiu alaste otsuste tegemisel, kaitsealade korralduskavade koostamisel, erametsaomanike nõustamisel ja omanikukaitse korraldamisel, metsade mitmekülgse kasutuse laiendamisel läbi kultuuriväärtuste propageerimise. Tulemused võimaldavad väärtustada metsa, tõsta paikkonna mainet, koostada loodusturismi õpperadasid.

2.8.2 Hinnang püstitatud strateegiatele ja selle elluviimiseks kavandatud tegevustele

- Metsade kasutamine puidu saamiseks ei ole vähendanud teisi metsakasutusviiside võimalusi. Riigimetsades rakendatav igauheõigus on loonud eelduse metsa kasutamist seente ja marjade korjamiseks. RMK poolt osutatav teenus riigimetsas puhkuse ja vaba aja veetmiseks ei ole lahendatud riikliku tellimusena vaid RMK poolt vabatahtlikult võetud kohustusena. Selleks on välja arendatud 10 puhkeala ja välja töötatud info ning teabeprogrammid.
- Vabalt elavate ulukite arvukus on osade ulukiliikide osas kasvanud määramiseni, mis on toonud kaasa metsakahjustuste suurenemise kriitilise piirini. Välja on töötatud ja keskkonnaministri poolt vastu võetud Jahiulukite loenduse metoodika, nõutavad küttimisandmed ja nende esitamise kord, aruandeperiood ja tähtajad ja Jahimaakorraldusjuhend. Koostamisel on jahinduse arengukava.

Tabel 2.8.2 Strateegia elluviimiseks planeeritud tegevused

Jrk nr arengukavas	Tegevus	Periood	Eeldatav eelarve 1 000 EEK	Kasutatud summad	Märkused
4.8.1.1	Esitatakse RMK-le riiklik tellimus puhkuse veetmise võimaluste arendamiseks riigimetsas ning vastavate info- ja teabe programmide koostamiseks	2003-2010	30 000	414	Riiklikku tellimust ei ole esitatud, tehtud finantseeringud on teostatud KIK-ist projektipõhiselt
4.8.1.2	Ulukite arvukuse ohjamiseks ning ulukipopulatsioonide kaitseks töötatakse välja metsade majandamise ning metsade kasutamise, samuti ulukiseire ja kasutusnormide määramise juhendid, ulukiseire läbiviimine ja – hooldekavade koostamine,	2002-2006	10 000	2,63 ⁴⁶	Jahiulukite loenduse läbiviimiseks, küttimisandmete esitamiseks, kasutusnormide määramiseks ja kehtestatud ja hooldekavade koostamiseks on välja töötatud ja kehtestatud vastavad korrad. Ulukikahjustuste

⁴⁶ Jahinduse arengukava projekt (aastad 2004-2006)

	kahjustuste hindamise süsteemi väljatöötamine.			hindamise süsteem vajab täpsustamist ja ühtlustamist.
--	--	--	--	---

Muud strateegiaid toetavad tegevused 1 820 000 EEK, sh

- Metsade rekreatiivse koormustaluvuse määramine ning kaitseabinõude kavandamine 661 000 EEK
- Metsade mitmekülgse kasutuse strateegia 190 000 EEK;
- Otepää ümbruse puhkmetsade majandamise kavad 135 000 EEK;
- Matka- ja õpperajad 564 000 EEK
- Elistvere loomapark, Kassinurme linnamägi ja hiis jms 270 000 EEK.

2.9 Metsateadus ja –haridus, avalikkuse teavitamine metsast

2.9.1 Olukorra kirjeldus

Metsanduse alast kutseõpet annab Luua Metsanduskool ja Pärnu Kutsehariduskeskus. Metsandusega seotud bakalaureuse õpet saab omandada EMÜ Metsandus- ja Maaehitusinstituudis metsamajanduse, metsatööstuse ja loodusvarade kasutamise ja kaitsmise erialal. Lisaks saab puidutöötlemise alast kõrgharidust Tallinna Tehnikaülikooli Keemia- ja materjalitehnoloogia teaduskonnast erialal materjalitehnoloogia spetsialiseerumisega puidutöötlemisele. Eelpool nimetatud ülikoolides toimub ka vastav magistri- ja doktoriõpe. Ajavahemikul 2001-2006 on metsandusliku kutsehariduse saanud 319 õppurit⁴⁷.

Metsanduslike baasuuringute ja ka rakendusuuringutega tegeleb valdavalt EMÜ Metsandus- ja Maaehitusinstituut. Keskkonnakaitseliste ja majandusuuringutega tegeleb lisaks eelnimetatule ka Tartu Ülikooli Bioloogia- ja geograafiateaduskond ja Majandusteaduskond. Rakenduslike uuringutega tegeleb MMK, vähesel määral ka Luua Metsanduskool, RMK ja veel mõned organisatsioonid. KKM metsaosakonna poolt on koostatud prioriteetsed uurimisvaldkonnad ning nende finantseerimist on korraldatud läbi KIK-i.

Kuigi Eesti metsasus on viimaste sajandite suurim, on metsas ja metsaga toimuv Eesti elanike kõrgendatud tähelepanu all. See on tingitud nii metsa suuremast tähtsustamisest elukeskkonnana erinevatele liikidele, populaarsuse kasvust puhkevõimaluste pakkujana, aga ka inimeste suuremast urbaniseerumisest. Elanikkonna teadlikkuse tõstmiseks korraldatakse iga aasta metsanädalat ja teisi üritusi, mis aitavad selgitada metsade mitmekülgse ja säästliku kasutamise võimalusi ja tähtsust. Samas on elanikkonna teadlikkus metsade ja metsamajanduse olukorrast pealiskaudne. Kuigi suhtumine puitu on läbivalt soosiv suhtutakse raiesse väga negatiivselt. Vaatamata viimastel aastatel väga järsult langenud raiemahule (raiutakse mitte rohkem kui pool optimaalsest raiemahust) ning metsa pindala pidevale suurenemisele arvab enamus avalikkust, et raiutakse liiga palju ja metsasus on 20-30 % (tegelik metsasus enam kui 50 %) ⁴⁸.

2.9.2 Hinnang püstitatud strateegiatele ja selle elluviimiseks kavandatud tegevustele

- Pearõhk metsaökoloogial ja ökonoomikal. Koostöö Balti riikide ja Skandinaaviamaade

⁴⁷ Erialati: 112 metsandusettevõtjat, 91 metsandustehnikut, 70 puidukaubanduse spetsialisti, 46 forvarderi operaatorit.

⁴⁸ Metsamajandusega seonduvad hoiakud. TNS Emor 2006

(eelkõige Rootsi) haridusasutuste vahel toimib.

- Koostöökoda on moodustatud ja koos käinud vastavalt vajadusele.
- Jätkuvalt võimaldatakse ainepunktide ülekandmist Tartu Ülikooli ja EMÜ vahel. Uus õppesüsteem (3+2 aastat) on vähendanud praktikate mahtu vastupidiselt arengukavas kavandatud. Kutsehariduse arendamisel on pööratud tähelepanu kvalifitseeritud metsatöölise, eriti aga metsamasinate operaatorite koolitusele. Koostöös metsandusettevõtetega on võimalik õppida õpipoisikoolituses harvesterioperaatoriks, metsuriks, arboristiks, saeliinioperaatoriks. Toimib metsanduslike kutsete omistamise süsteem. Kõige suurem probleem on hariduse ebastabiilne ja kohati ebapiisav finantseerimine.
- Osalemaks rahvusvahelised koolitusprogrammides ja teadusvahetuses on üliõpilastel võimalik taotleda stipendiume. Doktori ja magistriõppes osalevaid tudengeid toetatakse (makstakse stipendiumi) üldistel alustel, tegemata vahet magistrandi või doktorandi töökohast. Õppepuhkuse saamine on tagatud täiskasvanute koolituse seadusega. Tööandja säilitab keskmise töötasu kümneks päevaks. Ülejäänud õppepuhkuse päevadeks säilitab tööandja töötaja või teenistuja töötasu vähemalt kehtiva miinimumpalga ulatuses. Riigiasutustest on RMK toetanud oma töötajaid magistriõppe läbimisel.
- Prioriteetsed uurimisvaldkonnad on määratud ja nende finantseerimine on kavandatud KIK-i vahendite abil.
- Valminud on metsanduse kommunikatsioonistrateegia aastateks 2006-2008, mis näeb ette u 4,5 mln krooni kasutamist kommunikatsioonialaseks tegevuseks. Läbi KIK keskkonnateadlikkuse programmi on toimunud ka loodusharidusliku tegevuse finantseerimist. Lisaks on seda teinud RMK oma eelarveliste vahendite arvelt. Loodushariduse senisest mahukamat lülitamist üldhariduskoolide õppekavadesse ei ole toimunud, kuid üldhariduskoolide õpetajatele korraldatakse loodushariduslikke koolitusi Luua Metsanduskoolis ja RMK Sagadi Metsakeskuses.

Tabel 2.9 Strateegia elluviimiseks planeeritud tegevused

Jrk nr arengukavas	Tegevus	Periood	Eeldatav eelarve 1 000 EEK	Kasutatud summad	Märkused
4.9.1.1	Metsahariduse koostöökoja moodustamine; ühtse, ühiskonna huvidest lähtuva metsandusliku haridussüsteemi väljaarendamine	2002-2004	500	400	Teostatud
4.9.1.2	Metsandusliku teadustöö arendamise koostöökoja moodustamine; teadustöö prioriteetide määratlemine	2002-2004	500	381	Teostatud ⁴⁹
4.9.1.3	Avalikkuse teavitamise programmide käivitamine ning läbiviimine.	2003-2010	5 000	4 860	Teavitamistööd on teostatud alates arengukava perioodist peale. 2006-ndal aastal töötati välja kommunikatsiooni-strateegia, mille

⁴⁹ KIK sihtfinantseerimisleping 05-05-8/1452, sõlmitud 28.12.2005, lõpparuanne.

					alusel hakkab toimuma kommunikatsiooni -alane tegevus. Vajalik eelarve oluline suurendamine
--	--	--	--	--	---

Muud strateegiaid toetavad tegevused: 16 837 000 EEK, sh:

- forvarderioperaatorite (masinajuhtide) koolitus 3 934 000 EEK;
- muud koolitused (üliõpilaste ja õppejõudude programmid, raietöölise koolitus jms), 564 000 EEK;
- Järvselja ÕKM kaasfinantseerimine 2 125 000 EEK;
- koolimetskondade taastamine 909 000 EEK;
- õppe- ja uurimistöõde vahendid, õpikud 4 644 000 EEK;
- teadusuuringud (sh monograafiad) 4 661 000 EEK.

3. Kokkuvõte

Eesti metsapoliitikas ning Eesti metsanduse arengukavas aastani 2010 võetud eesmärkide täitmise tulemusena saame täna tõdeda, et metsa pindala suureneb Eestimaal endiselt moodustades hetkel juba 51 % maismaa pinnast. Metsa- ja puidusektoris töötav iga 13. eestlane tagab meie metsade säästliku majandamise ning pakub puidust kui keskkonnasõbralikust materjalist tooteid ka väljaspoolt riiki. Eestlastel on harjumus käia metsas matkamas, seenel-marjul, orienteerumas ja ka jahil. Eesti metsad on bioloogiliselt mitmekesised ning majandatud jätkusuutlikult.

Eesti metsanduses on arengukava rakendamise algusajast alates toimunud mitmed metsandust mõjutanud muutused. Eesti taasiseseisvumisega kaasnenud metsavarude (sh jahiulukite) intensiivsem kasutamine lühiajalise kasumi saamise eesmärgil on seoses ühiskonna arengu ja heaolu suurenemisega asendunud metsaomanike huvi kasvuga metsade kasutamise pikaajalisel kavandamisel. Metsade majandamist (metsade uuendamist, kasvatamist, kasutamist ja metsakaitset) ei motiveeri metsaomanikele kehtestatud maksusüsteem, liiga jäigad piirangud raietegevusele ja soojad talved. Samas on suurenenud erametsades tehtud metsauuendustööde mahud, paljuski on olnud toeks riigi poolt antavad toetused erametsandusele. Viimastel aastatel on vähenenud puiduettevõtete osakaal ja tööhõive metsandussektoris. Rangelt kaitstavate metsade osakaal on tänaseks tõusnud ligi kümne protsendini ja ülejäänud metsade bioloogilise mitmekesisuse tagamiseks on rakendatud erinevaid meetmeid. Innovaatiliste lahenduste loomisega on oluliselt paranenud metsaressursi arvestamine ning kasutamise planeerimine ja korraldamine. Teravnenud mõningad juba varem prognoositud vastuolud maaomanike ja jahimeeste vahel, mille lahendamine eeldab muutusi jahinduse korralduses.

Arengukava edasisel täitmisel tuleb täpsustada metsaseadust ja teisi seadusi, et tagada võetud eesmärkide täitmine. Oluline on metsakategooriate määratlemise kaotamine. Metsakategooriate ja majandamise eesmärkide sätestamisel metsaseadusega puudub sisuline tähendus. Kaitse- ja hoiu metsa määratluse kaotamine metsaseadusest on kavandatud ning ei too endaga kaasa muudatusi kaitseriigis, sest sisuliselt ei ole nimetatud määratlused kaitseregulatsiooni aluseks.

Loobuda tuleb metsaseadusega sätestatud metsamajandamiskavade kehtestamisest, mis alates 2004. aastast senisest soovituslikust dokumendist metsaomanikule muutis selle regulatiivseks

haldusaktiks. Metsamajandamiskava määrab kuni kümneks aastaks uuendusraiate maksimaalse lubatud pindala raieliikide ja enamuspuuliikide kaupa eraldiste viisi, harvendusraie pindala maksimaalse suuruse ja metsamajandamiskava kehtivuse. Täna kehtiv metsakorralduse regulatsioon on seadnud olulised piirangud tavapäraseks metsade majandamiseks (ligikaudu 2/3 erametsadest on kasutusest väljas) ja suurendanud oluliselt bürokraatiat ning riigi administratiivkoormust. Lisaks on kavade kehtestamisest saadav lisandväärtus praktikas rakendamatu.

Riigimetsade majandamisel on vaatamata erakordselt kiiresti kasvanud finantsvõimekusele jätnud RMK olulisel määral täitmata oma kohustused metsa kasvatamise pikaajaliste eesmärkide saavutamisel. Lisaks organisatsioonile pandud ülesannete puudulikule täitmisele ning õigusnorme eirata lubava juhtimisstruktuuri ülesehitusele on riigimetsa majandamise efektiivsus alla jäänud oluliselt põhja- kui lõunanaabrite juures tööviljakuse osas saavutatule. Loobuda tuleks olemasolevast nn universaalsest struktuurist, kus kõik struktuuriüksused/töötajad täidavad sarnaseid ülesandeid, ning asendada see funktsionaalse struktuuriga.

Järjest olulisem on puiduressursi roll energeetikas taastuva energiaallikana. Euroopa 2007. aasta ministrite metsakaitsekonverentsil kinnitati vajadust eemaldada ebavajalikud tõkendid, et tagada parem juurdepääs puiduressurssidele ning suurendada puidu kui taastuva loodusressursi kasutamist. Tulevikus tuleb edasi rakendada jätkusuutliku metsanduse põhimõtteid, mille all mõeldakse metsade majandamist sellisel viisil ja ulatuses, mis tagab nende tootlikkuse, bioloogilise mitmekesisuse, uuenemisvõime, elujõulisuse ning potentsiaali ja võimaldab ka tulevikus täita ökoloogilisi, majanduslikke ning sotsiaalseid funktsioone.

Keskkonnaministerium on alustamas Eesti metsanduse arengukava aastateks 2011 – 2020 koostamist. Arengukava eesmärkideks on tänasete metsapoliitiliste eesmärkide täiustamine ning edasiarendamine tulenevalt Euroopa metsanduses, teistes metsandusega seotud valdkondades ning ühiskonnas toimunud arengutest.